

Uppföljning av Skolverkets stödmaterial ”Politisk information i skolan”

2012-03-09
2 (24)

Förord

Inför valet 2010 fanns hos rektorer en osäkerhet om vilka regler som gäller för skolors kontakter med politiska organisationer. Med anledning av detta fick Skolverket i uppdrag av regeringen att utforma ett stödmaterial till huvudmän och rektorer i deras bedömning om tillåtligheten av opinionsbildande verksamhet i skolan.

Mot bakgrund av gjorda insatser har Skolverket fått regeringens uppdrag att följa upp resultatet av de insatser som gjorts med anledning av det tidigare uppdraget att informera om förutsättningarna för opinionsbildande verksamhet i skolan. Föreliggande rapport redovisar uppdraget.

Projektgruppen har bestått av Gunnar Iselau (projektledare), Ann Frisell Ellburg och Hedvig Modin (praktikant, Stockholms universitet). Projektets referensgrupp har utgjorts av Anneli Melén, Ulrika Lindmark, Peter Östlund och Marika Sanne. Jenny Kallstenius har bidragit med värdefulla synpunkter.

Anna Ekström
Generaldirektör

Gunnar Iselau
Undervisningsråd

Förord	2
Inledning	4
Regeringsuppdraget	4
Bakgrund	4
Syfte	6
Metod	6
Rapportens disposition	7
Resultat	8
Hur använde rektorer stödmaterialet inför valet 2010?	8
Stöd att forma ett ställningstagande	8
Stöd för redan intagna ståndpunkter	9
Egna gemensamma skriftliga riktlinjer	9
Särskilt angelägna målgrupper i skolan	10
Gav stödmaterialet rektor hjälp att tolka lagar och förordningar?	10
Lagtolkningsstöd ger säkerhet	10
Information har tolkats olika	11
Gav stödmaterialet rektor vägledning?	12
Både principiell och praktisk vägledning	12
Vägledningen ger framförhållning	13
Samhällskunskapslärare har viktig roll	14
Stödmaterialets fortlöpande användning	14
Användning koncentreras till valperioder	15
Dilemman	15
Stödmaterialets tillgänglighet	15
Gränsen för kränkning	15
Mottagande av andra opinionsbildande organisationer	16
Opinionsbildning i skolan via sociala medier	16
Sammanfattning och slutsatser	17
Rektorer har fått stöd	17
Svårt att hantera lagen om yttrandefrihet	17
Samhällskunskapslärarna har en nyckelroll	18
Skolan en attraktiv arena för opinionsbildning	18
Behov av klargöranden i stödmaterialet	18
Referenser	19
Bilaga 1 Pressmeddelande 2010-04-15	20
Bilaga 2 - Skolverkets missiv 2011-04-15	22
Bilaga 3 - Skolverkets stödmaterial ”Politisk information i skolan”	23
Bilaga 4 - Intervjuguide	24

2012-03-09
4 (24)

Inledning

Regeringsuppdraget

Skolverket har genomfört föreliggande studie på uppdrag av regeringen. Uppdraget innebar att ”följa upp resultatet av de insatser som gjorts med anledning av det tidigare uppdraget att informera om förutsättningarna för opinionsbildande verksamhet i skolan.” (U2011/4140/S) Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 mars 2012.

Bakgrund

Regeringen gav den 25 februari 2010 Skolverket i uppdrag att ”ta fram ett informationsmaterial för huvudmän och skolor om förutsättningarna för opinionsbildande verksamhet i skolan. Framför allt ska Skolverket belysa förutsättningarna för att bjuda in politiska partier till skolan. Informationsmaterialet ska utgå från gällande regler och praxis på området.” (U2010/1216/S) I regeringsuppdraget beskrivs motivet till uppdraget vara att Skolverket och Ungdomsstyrelsen konstaterat att det inom skolan fanns en stor osäkerhet om vilka regler som gäller för kontakter med politiska organisationer.

Skolverket genomförde uppdraget genom att utforma ett stödmaterial om politisk information i skolan som riktade sig till rektorer. Den 15 april 2010 informerade Skolverket om stödmaterialiet. Detta skedde vid en presskonferens och i ett pressmeddelande med rubriken ”Släpp in politiska partier i skolan.”¹ Stödmaterialiet fanns från denna tidpunkt tillgängligt som en nedladdningsbar pdf-fil på Skolverkets webbplats, tillsammans med presskonferensen, som spelats in. Det tryckta informationsmaterialet, ”Politisk information i skolan”, sändes en månad senare i tre exemplar till alla rektorer i grundskolans högre årskurser och i gymnasieskolan.² Med utskicket följde ett missiv med rubriken ”Uppmuntra politiska partier att komma till skolan!”³ Syftet var att ge rektorerna kunskap och vägledning vid skolors kontakter med politiska partier. I detta framhålls rektors beslutande ställning. Det är rektor som beslutar om skolans hantering av politisk opinionsbildning utifrån lagstiftning och rådande läge. Rektor kan inte hänvisa till kommunens riktlinjer om de strider mot lagstiftningen.

I stödmaterialiet tydliggör Skolverket sambandet mellan grundläggande fri- och rättigheter i grundlagarna och skolans demokratiska uppdrag enligt skolförfattningarna.

Skolverket påpekar med stöd av 1 kap. 9 § regeringsformen att skolor i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (objektivitetsprincipen). Med stöd av 2 kap. 1 § regeringsformen tydliggörs att varje medborgare tillförsäkras gentemot det allmänna – alltså även gentemot skolor –

---

¹ Se bilaga 1

² Se bilaga 3

³ Se bilaga 2

yttrandefrihet, det vill säga ”frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.” Det skriftliga material som sprids på skolor är föremål för samma grundlagsskydd i tryckfrihetsförordningen som annat tryckt material. På en skola får en elev därför inte hindras från att sprida flygblad på grund av flygbladets innehåll. Bestämmelserna om yttrandefrihet och tryckfrihet innefattar emellertid inte någon rätt för medborgare – eller en grupp av medborgare – att få tillträde till en plats som inte är allmän för att där sprida sitt budskap eller sina tryckta skrifter. Inte heller råder mötesfrihet i egentlig mening på en skola då skolan inte är en allmän plats. I en skola är det rektor som kan ge tillstånd till utomstående att sprida information. Ledningen måste då behandla alla politiska partier som vill komma till skolan lika.

Skolverket klargör också att grundlagsbestämmelserna om yttrandefrihet och tryckfrihet vid tidpunkten för publikationen (april 2010) inte är direkt tillämpliga på fristående skolor, då dessa inte är en del av det allmänna, det vill säga stat och kommun. Det innebär att fristående skolor hade större möjlighet att vägra företrädare för vissa partier tillträde till skolan, även om också fristående skolor ska arbeta för att fullgöra skolans demokratiska uppdrag.⁴

Skolans demokratiska uppdrag innebär enligt läroplanen att skolan ”både [ska] vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram”⁵ och samtidigt i sin undervisning ”aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar.”⁶ Denna beskrivning från då gällande läroplaner är oförändrad i de nu gällande läroplanerna. I linje med skolans demokratiska uppdrag understryker Skolverket att skolan bör ta tillfället i akt att företräda yttrande- och tryckfriheten och uppmuntra politiska partier att komma till skolan. Skolverket förtydligar samtidigt att skolan inte får utesluta partier på grund av partiets åsikter, inte ens om de strider mot skolans värdegrund. I stödmaterialet påpekar Skolverket vikten av att skolorna uppmärksammar politiska frågor kontinuerligt och inte koncentrerar detta enbart till valtider.

Ett av kärnbudskapen i Skolverkets stödmaterial är att grundlagsskyddade rättigheter, såsom objektivitetsprincipen och yttrandefriheten, står över skollagen och annan lagstiftning. I stödmaterialet anges att grundlagens krav på lika behandling av alla partier i skolan gäller och om rektorn beslutar att politiska partier ska få komma till skolan och bedriva opinionsbildning måste skolan behandla alla partier lika.

---

⁴ Därefter har 1 kap. 9 § regeringsformen ändrats (genom SFS 2010:1408) så att numera även fristående skolor (”andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter”) ska beakta objektivitetsprincipen.

⁵ Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*, Skolverket (2006) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola*. Samma lydelse finns i nu gällande läroplaner.

⁶ Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*, Skolverket (2006) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola*, Samma lydelse finns in nu gällande läroplaner.

2012-03-09
6 (24)

Syfte

Syftet med följande studie är att belysa hur stödmaterialet ”Politisk information i skolan” uppfattas genom följande frågeställningar:

- Hur uppfattas stödmaterialets information om de regler som gäller för skolors kontakter med politiska partier?
- Hur har stödmaterialet varit praktiskt vägledande i skolans kontakter med politiska partier?

Metod

Det är rektorerna som bestämmer om opinionsbildande organisationer ska få tillträde till skolan. Skolverkets missivbrev och stödmaterial riktar sig till rektorerna i landets skolor. Detta är bakgrunden till att föreliggande studie vänder sig till ett urval rektorer för att kunna få svar på frågeställningarna.

Studien använde en kvalitativ metod i form av intervjuer med ett urval rektorer. Alternativet till denna metod hade varit att kvantitativt söka svar genom en enkätundersökning. Detta bedömdes dock inte kunna bidra med den fördjupade kunskap som studiens syfte eftersträvar. En kvalitativ metod bedömdes på ett bättre sätt än en kvantitativ ge möjligheter till förståelse för rektorernas situation, överväganden och hur stödmaterialet har inverkat på deras ställningstaganden.

15 grundskolerektorer och 15 gymnasierektorer valdes ut för intervju. Ett grundläggande urvalskriterium var att rektor hade sin befattning vårterminen 2010, då stödmaterialet sändes ut. Vid kontakterna framkom att ett relativt stort antal rektorer inte varit rektorer på skolan våren 2010.⁷ I dessa fall kontaktades nya rektorer, så att urvalet skulle motsvara de uppställda urvalskriterierna.

De intervjuade 30 rektorerna är fördelade på 29 kommuner.⁸ För att skapa spridning varierades urvalet av skolor utifrån faktorer som kan antas påverka såväl skolkulturen som skolans förutsättningar. Urvalet av rektorer varierades med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund, skolans geografiska placering samt storlek. Både kommunala och fristående skolor är representerade.

Som utgångspunkt för intervjuerna användes en intervjuguide.⁹ Frågorna är inriktade på rektorernas mottagande av stödmaterialet, om materialet varit klargörande vid tolkning av gällande lagar och förordningar samt om stödmaterialet givit praktisk vägledning vid skolans mottagande av politiska partier. Ett avslutande frågeområde rör eventuellt behov av förtydligande eller ytterligare stöd.

Tidbokning och introduktion av studien och dess syfte skedde genom telefonkontakt med respektive rektor. Rektorerna intervjuades under november 2011. Intervjuerna följde en strukturerad intervjuguide för att säkerställa att samma frågor ställdes till samtliga intervjuade, men med stor frihet för kommentarer och kom-

---

⁷ Av 23 kontaktade gymnasierektorer var 8 inte rektor på skolan ett och ett halvt år tidigare. Av 28 kontaktade grundskolerektorer var 13 inte rektor på skolan ett och ett halvt år tidigare.

⁸ I en storstadskommun intervjuades två rektorer från två skolor med olika förutsättningar.

⁹ Se bilaga 4.

pletterande frågor. Därefter skedde en strukturering, genom att rektorernas svar inom respektive frågeområde lades samman. Denna översikt gav underlag för att i analysen fånga motiv och upptäcka mönster i rektorernas svar.

Vid intervjuerna ställdes frågan om rektorerna var styrda i sitt beslut av skriftliga riktlinjer i kommunen eller den fristående skolkoncernen. De rektorer som hänvisade till sådana, har sänt dem till Skolverket. Riktlinjerna utgör en del av empirin och är ett underlag vid analysen.

Skolverket kan inte genom denna uppföljningsstudie ge en representativ bild av om skolor i högre grad öppnat för politiska partier.

Rapportens disposition

Rapporten har två huvudavsnitt. I det första ”Resultat” redovisas den insamlade empirin. De intervjuade rektorernas beskrivningar omfattar utsagor om stödmaterialens användning, lagtolkning och praktiska vägledning. Avsnittet avslutas med att uppmärksamma stödmaterialens kontinuerliga användning utöver valtider, samt vilka dilemman rektorerna upplevt i samband med stödmaterialens användning.

Det andra avsnittet, ”Sammanfattning och slutsatser”, sammanfattar angelägen problematik samt presenterar studiens slutsatser.

2012-03-09
8 (24)

Resultat

Hur använde rektorer stödmaterialet inför valet 2010?

Det framkommer av de intervjuerna att rektorerna har använt Skolverket utsända stödmaterialet "Politisk information i skolan" för att forma ett eget ställningstagande eller för att bekräfta en redan intagen ståndpunkt. Därtill har stödmaterialet kunnat användas som stöd för gemensamma skriftliga riktlinjer inom en kommun eller friskolekoncern. Inom skolan finns exempel på att stödmaterialet kommit till användning av skolans ledningsgrupp och av skolans samhällskunskapslärare. En av de intervjuade rektorerna ger följande omdöme: *"Jag tycker att det är bra att stödmaterialet kommit ut med stöd kring områden som kan tolkas på olika sätt och som kan innebära att det blir olika bemötande i kommunerna."* En annan intervjuad rektor uttrycker att även om stödmaterialets struktur och uppläggning kan uppfattas som formell, är den ändå tydlig. *"Det är det vi [i skolan] efterlyser - ju mer tydligt - ju mer användarvänligt blir det."*

Stöd att forma ett ställningstagande

De rektorer som berättar att stödmaterialet varit till hjälp att forma ett ställningstagande, uttrycker att de varit osäkra på att bemöta politiska organisationer som önskar informera i skolan. *"Bra att materialet kom innan valet då det gav oss ett stöd i de beslut vi skulle ta angående politiska partier [att bjuda in eller inte]."*

Rektorerna beskriver att det fanns olika meningar bland politiker och kollegor hur de skulle förhålla sig till politiska partiers önskemål att informera i skolan. *"Var går gränsen?"*, frågar sig en intervjuad rektor. Det förekom även enligt intervjuade rektorer att lärare hävdade personliga bedömningar av partiers budskap i viljan att påverka skolans beslut.

Intervjuade rektorer, som anger att stödmaterialet hjälpt dem till ett ställningstagande, beskriver att det kom i ett läge där de har insett vikten av att vara beredda, ha en plan och därmed kunna ta initiativet. *"Vi läste det för att vara beredda om vi blev tillfrågade av politiska partier som ville komma till skolan."* Utsagor visar att uppmärksamheten på vikten av en egen plan för mottagande ökade när rektorerna tog del av massmedias skildringar av när Sverigedemokraterna våren 2010 av skolledning hindrats att informera på skolor, trots att andra partier var inbjudna. Detta har enligt utsagor givit insikt om vikten av att ha en motiverad och välgrundad planering för sin skola. En bidragande orsak till intervjuade rektorers osäkerhet är deras ambition att skydda elever mot kränkningar och samtidigt öppna skolan för partier med omstridda budskap. I detta sammanhang nämns även oro för bråk och oroligheter som ytterligare en problematik för rektor att hantera. En utsaga beskriver farhågor för extrema politiska rörelser, som slagit rot bland eleverna. *"Vi har elever med sympatier för högerextremism här. Vi känner vågorna här..."* I denna osäkra situation kom enligt utsagor Skolverkets stödmaterial lägligt. Stödmaterialet beskrivs som det objektiva underlag som behövdes när olika åsikter i skolan bröts mot varandra. *"Man famlar lite och man kan luta sig tillbaka på det."*

Stöd för redan intagna ståndpunkter

Andra rektorer i studien har använt stödmaterialet för att bekräfta en redan intagen ståndpunkt. I intervjuerna med dessa rektorer finns en glidning mellan dem som inte haft stöd alls och de som använt materialet som underlag för förankring och diskussion. Det finns i intervjuerna utsagor som konstaterar att det vid läsning av stödmaterialet inte framkommit något nytt i förhållande till det man tidigare visste, och att man därför inte haft anledning att använda det. Andra utsagor beskriver att även för rektorer för vilka stödmaterialet inte innebar något nytt har det bidragit till en ökad säkerhet hos rektorer att kommunicera och motivera beslut. Därvid framgår att stödmaterialet i dessa fall bidragit till att personalen på skolan diskuterat frågan och på så sätt blivit mer insatta i problematiken.

Av de intervjuade rektorer som fastställt en strategi redan innan Skolverkets stödmaterial nått dem, finns utsagor om att de tagit del av en information från Sveriges kommuner och landsting (SKL), ”Politiska partier i skolan. Vad gäller?”¹⁰ Den publicerades 2009 på SKL:s webbplats och en innehållslig revidering skedde i mars 2010.¹¹ Huvudbudskapet i mars 2010 är detsamma som i Skolverkets stödmaterial. Eftersom SKL:s information offentliggjordes före Skolverkets skrift, har rektorer kunnat skapa rutiner för mottagande av politiska partier innan Skolverkets stödmaterial kom. Detta bekräftas av intervjuade rektorer som inte sett sig ha användning av Skolverkets stödmaterial.

Egna gemensamma skriftliga riktlinjer

Ibland finns skriftliga riktlinjer för mottagande av politiska partier i skolan, formulerade på förvaltnings- eller friskoleledningsnivå. Syftet med dessa är enligt de berörda rektorernas beskrivningar att skapa en enhetlighet i agerandet. Utsagor från intervjuerna visar på att berörda rektorer ser positivt på dessa gemensamma riktlinjer. De uppges ge både en avlastning av egen arbetsinsats och en större säkerhet i att verkställa besluten.

I vissa fall nämns att Skolverkets stödmaterial har använts som underlag för dessa skriftliga riktlinjer, ibland nämns de inte som underlag. En granskning av dessa skriftliga riktlinjer som ingår i studien visar att innehållet skiljer sig åt. De skriftliga riktlinjer som utgår från och citerar Skolverkets stödmaterial har ett innehåll och en inriktning som stämmer med stödmaterialets lagtolkning och rekommendationer om ett öppet förhållningssätt.

I andra skriftliga riktlinjer skiljer sig budskapet åt. Några förordar en öppenhet, andra en slutenhet. Det finns även de vars tolkning skiljer sig från Skolverkets. En förvaltningschef skriver i kommunens skriftliga riktlinjer att endast organisationer som stöder demokratins värdegrund ska ha tillträde till skolorna, de andra ska stängas ute: ”Om begränsningar av tillträde till skolan ska ske så måste det vara på objektiv grund t.ex att ordningen på skolan riskeras om en viss organisation tillåts

---

¹⁰ Sveriges Kommuner och Landsting (2010) *Politiska partier i skolan. Vad gäller?*

¹¹ Revideringen innebar samma förändringar som beskrivs för Skolverkets revidering på s. 7 i denna rapport.

2012-03-09
10 (24)

komma in på skolan eller att organisationens ideologi strider mot skolans värdegrund.” En annan kommun skriver att man gör ett urval av vilka som ska få besöka skolan: ”Vi har beslutat att endast de partier som är invalda i Sveriges riksdag får möjlighet att besöka vår skola.” Andra skriftliga riktlinjer instruerar om vilka typer av medverkan som kan komma i fråga: ”Inbjudningarna ska då innebära undervisning och inte paneldebatt eller andra politiska jippon, där korta och enkla svar dominerar. Vi uppmanar även våra skolor att avstå från den traditionella skolröstningen då det är valår.” Ett annat exempel är en kommun som i den skriftliga instruktionen förordar debatt men säger ”av princip nej till samtliga politiska partier när de vill komma och sätta upp bord i rena ’reklamsyften.’”

Särskilt angelägna målgrupper i skolan

Det finns i intervjuerna utsagor som pekar på att rektorerna ser två grupper som särskilt angelägna mottagare av stödmaterialet. Det gäller dels om rektor har en lokal ledningsgrupp. I dessa fall uttrycks det som viktig att denna har tillgång till stödmaterialet, för att tillsammans med rektorn kunna belysa problematiken och visa enighet inför ett beslut. Dels pekar utsagor på samhällskunskapslärarna som en viktig målgrupp för stödmaterialet. Samhällskunskapslärarnas behov av stödmaterialet beskrivs gälla två områden, som utgångspunkt för att organisera politiska besök och som ett faktaunderlag vid undervisningen om demokrati.

Gav stödmaterialet rektor hjälp att tolka lagar och förordningar?

Av intervjuerna framgår att stödmaterialet ger rektorer hjälp att tolka gällande lagar och förordningar. Utsagor beskriver att det ger klarhet om vilka skyldigheter och rättigheter som ligger i rektorsuppdraget. En rektor ger en bild av att stödmaterialet är som en ledstång att hålla sig i. *”Jag hade vissa funderingar...Man vet inte allt som rektor. Då är det bra att ha sådana här ledstänger att hålla sig i så att man vet i klartext vad som gäller: lagar och förordningar; vad Skolverket rekommenderar.”*

Lagtolkningsstöd ger säkerhet

Intervjuerna betonar det lagstöd som visar att skolan inte är en allmän plats och att det är rektor som bestämmer vilka som får tillträde till skolan. En rektor uttrycker att *”[d]et är vi i skolan som sätter mandat. Dom [politiska partierna] kan inte komma och gå som dom vill för skolan är ingen allmän plats.”* Av intervjuerna framgår att rektorers kunskap och fokus tidigare varit mer inriktat på skollagen och skolförordningarna än på tolkning av grundlagen. Det är särskilt stödmaterialets information om att grundlagen kräver att alla partier ska behandlas lika, som rektorer beskriver varit klagörande för dem. Inte minst gäller detta när det funnits olika åsikter om hur skolan ska förhålla sig. Utsagor tyder på att stödmaterialets beskrivning att alla partier ska behandlas lika har givit rektor stöd att fatta beslut som inte förväntats av personalen. En rektor berättar hur So-lärarna har diskuterat sinsemellan hur man skulle förhålla sig till partierna i skolan, särskilt till Sverigedemokraterna. Rektorn har då utifrån stödmaterialet slagit fast att *”[d]et är ett parti som alla andra partier.”* Det finns även utsagor som skildrar hur rektorer utifrån stödmaterialet fått ökad säkerhet att öppna skolan för mindre och omdiskuterade politiska rörelser som till exempel RKU, revolutionär kommunistisk ungdom, som ett led i alla ska behandlas

lika. Därvid är det, som en rektor uttrycker det ”*en trygghet att ha det [stödmaterialet] i ryggen.*”

I intervjuerna finns utsagor som visar på rektors ensamhet i utsatta beslutssituationer. I dessa situationer kan en del rektorer fatta beslut efter överläggningar med personalen på den egna skolan, medan andra rektorer söker stöd hos rektorskolleger. Det framgår av utsagorna att stödmaterialet i båda fallen kunnat medverka till att rektorerna i valsituationer beslutar att öppna skolan för politiska partier. Det finns exempel på att stödmaterialet givit rektorer styrka att motivera och hävda sin lagtolkning i de fall politiker och koncernledning haft kritiska synpunkter på deras beslut att tillåta politiska partier att informera på skolan.

Av stödmaterialet framgår att en alternativ och lagenlig lösning är att neka alla partier tillträde. Enligt Skolverkets bedömning är en sådan lösning dock svår att förena med skolans demokratiska uppdrag och därför mindre lyckad. En sådan hållning motiveras av utsagor som ger uttryck för uppfattningen att eleverna i grundskolan är för unga. ”*Valet är en större fråga i gymnasieskolan. Grundskoleelever är väldigt unga.*” I intervjuerna finns utsagor som motiverar stängning av skolan för politisk information med att den politiska informationen är för svår för eleverna. Andra yttranden handlar om att yngre är alltför lättpåverkade. ”*Det är lätt att populistiska frågor fastnar på femtonåringar*” uttrycker en rektor. En annan rektor, som inte tillåter politisk information, motiverar utestängningen med att det är en praktisk fråga, att de är för många. ”*Om vi släpper in något parti, ska vi släppa in alla. / ... / Det är en praktisk fråga. Det är råddigt.*” Ett annat motiv för att stänga ute partier från att informera grundas i samhällskunskapslärarna önskan att genomföra undervisningen om politiska partier på ett annat sätt. ”*Vi jobbar inte på det sättet*” är motivet från en rektor, som inte öppnat skolan för politiska partier utan hänvisar istället till den ordinarie undervisningen i samhällskunskap. Ett annat sätt att motivera varför man inte släpper in partier kan vara att eleverna istället som en del av undervisningen besöker de politiska partiernas valstugor.

Det finns även utsagor som beskriver att de politiska partiernas företrädare i första hand är intresserade av att informera de ofta röstberättigade gymnasieeleverna. En rektor uttryckte ”*Jag tror att det är mer aktuellt att bjuda in partier i gymnasieskolan.*” Erfarenheter från de intervjuade gymnasiektorerna bekräftar att de politiska partierna har ett stort intresse av att informera i deras skolor. Samtliga intervjuade gymnasiektorer har öppnat sina skolor för möjligheten för politiska partier att informera på skolan. Om gymnasieskolan inte erhållit önskemål från politiska partier om besök, kan detta enligt utsagor i intervjuerna bero på att politikerna inte känt till skolan eller att de bedömt att den är för liten.

Information har tolkats olika

Stödmaterialet betonar att det strider mot grundlagen om rektor utifrån en bedömning av partiets budskap väljer ut vilka politiska partier som tillåts informera i skolan. Det finns dock i intervjuerna beskrivningar som indikerar att rektorer inte uppfattat stödmaterialets information om lagens krav på lika behandling och därmed agerat i strid mot gällande lagar och förordningar. Av intervjuerna framgår att rektorer kan beskriva sig utgå från Skolverkets stödmaterial, men samtidigt tillåta alla

2012-03-09
12 (24)

partier i fullmäktige, utom Sverigedemokraterna, att informera på skolan. Som exempel beskriver en rektor att stödmaterialet ger en tydlighet att gå tillbaka till, men hävdar samtidigt att skolan inte behöver släppa in vilka partier som helst, eftersom inbjudan får begränsas till riksdagspartier. Det framgår av utsagorna att rektorer i dessa fall har tolkat stödmaterialets beskrivning av rätten att begränsa inbjudan som att begränsningsrätten även gäller partier som ställer önskemål att komma till skolan vid andra tillfällen. Stödmaterialet klargör dock i punkt 4.1.6 att ”Det är viktigt att även andra partier än de som bjuds in får komma till skolan under liknande förhållanden om de uttrycker sådana önskemål.”

Av intervjuerna framgår att rektorerna vid sin bedömning tar utgångspunkt i skolans värdegrund. Intervjuerna visar att det är elevernas trygghet och välbefinnande som står i första rummet. Särskilt uttrycks en ambition att skydda vissa elevgrupper från att känna sig utsatta och kränkta. Av intervjuerna framgår även att rektor kan vara utsatt för stort tryck från lärare och elever. Det finns exempel på att Sfi-elevers ångslan inför Sverigedemokraternas besök har bidragit till att rektorn stängt skolan för politisk information.

Intervjuerna indikerar att rektorer även efter att ha läst stödmaterialets betoning av yttrandefriheten har en osäkerhet i sitt ställningstagande. En rektor uttrycker sig stå inför ett dilemma om till exempel ett parti med nazistiska värderingar vill informera i skolan.

”Kan tänka mig att om det var något litet parti som vi inte ville släppa in i skolan, på vilka grunder skulle vi kunna göra det? Om det spetsar till det: Om man t ex har parti på nazistskalan som heter t ex ”Bygdens väl” och som har en värdegrund som vi inte kan stå för, hur gör man då när det står att alla ska behandlas lika?”

Rektorn upplever svårigheter att hantera denna ytterlighetssituation i relation till stödmaterialets information att alla partier ska behandlas lika. Av intervjuerna framgår att det finns rektorer som även efter att ha tagit till sig stödmaterialets budskap om lika behandling av partier, har svårt att acceptera partier som har budskap som ifrågasätter den demokratiska värdegrunden.

Gav stödmaterialet rektor vägledning?

I intervjuerna ger rektorerna exempel som visar hur stödmaterialet väglett dem i deras organisering av skolans kontakter med politiska organisationer inför valet 2010.

Både principiell och praktisk vägledning

Det framgår att stödmaterialet kan ge både principiell och praktisk vägledning till grund för det praktiska genomförandet av den politiska informationen.

Den principiella vägledningen i stödmaterialet är inriktad på att stödja skolan att utforma en strategi för de politiska partiernas deltagande i skolan. Av intervjuerna framgår att stödmaterialet stärkt rektorer i deras tillit till sina beslut. Särskilt gäller det rektorer som varit osäkra på sitt förhållningssätt eller varit utsatta för olika former av påtryckningar. Intervjuerna visar att de principer som lyfts fram i stödmaterialet, till exempel att skolan inte är en allmän plats och att alla partier ska be-

handlas lika, därvid har varit vägledande vid rektorernas beslutsfattande. Av en utsaga framgår att rektorn genom att visa på de principer som stödmaterialet beskriver, kunde skapa en enighet i en situation där det fanns olika åsikter bland lärare och elever. En utsaga bekräftar att den principiella vägledningen stärkte skolans ledning i beslutet att hålla öppet för alla. Andra utsagor beskriver hur rektorer tog initiativet och bestämde vilka premisser som skulle vara vägledande i mottagandet av politiska partier. Av intervjuerna framgår att stödmaterialets principiella vägledning och dess syfte att stärka rektorerna i beslut att öppna skolan för politiska partier har fått mer genomslag ibland intervjuade gymnasiektorer. De orsaker som framförs till detta handlar om ett större tryck från politiska partier att informera i gymnasieskolan, tillsammans med en hänvisning till elevernas lägre ålder i grundskolan. Att rektorer för gymnasieskolor kan behöva mer stöd inför sina beslut, kan bidra till att stödmaterialet får större gensvar på gymnasieskolan än på grundskolan.

Stödmaterialets råd för praktiskt genomförande av de politiska partiernas information har använts av intervjuade rektorer utifrån det behov de bedömt sig ha. Intervjuerna ger exempel på skolor som inte ansett sig behöva använda stödmaterialet, då de bedömt sig ha väl fungerande rutiner. Andra skolor har haft behov av stödmaterialets mer konkreta råd. Utsagor visar att skolan har löst problem med personalbemanningen genom att följa stödmaterialets råd att aktivt bjuda in till bokbord under ett begränsat antal dagar. Även stödmaterialets råd för att minska befarade störande moment har tagits tillvara av skolor. Utsagor visar att rådet att bjuda in partier till bokbord och debatter under särskilda gemensamma temadagar, för att undvika en ensidig och kontroversiell informationsbild, har varit vägledande. Ett exempel som rektorer lyfter fram är stödmaterialets vägledning om hur ordningen ska upprätthållas vid stora åsiktsskillnader mellan elever och informerande parti. Stödmaterialet är tydligt med att befarade störningar från skolans elever inte är skäl för att säga nej till ett parti, men att skolan vid bedömt behov bör samarbeta med polisen. En illustration till detta är när en rektor beskriver att han beslutade att släppa in alla partier, trots att eleverna hotade att störa informationen. Rektorn följde då stödmaterialets råd att vid befarade ordningsproblem samverka med polisen. Polis var på plats och inga störningar inträffade.

Vägledningen ger framförhållning

Bland de intervjuade finns rektorer som inte ser så mycket nytta med den praktiska vägledningen, eftersom de sedan tidigare haft en rutin för mottagande av politiska partier, som de anser fungerar bra. Av intervjuerna med rektorer som har använt stödmaterialet framgår att stödmaterialets principiella och praktiska vägledning varit stöd för skolan att utforma en tydlig strategi. På så sätt har skolan i förhand kunnat informera organisationer om de premisser som gäller. En utsaga beskriver att erfarenheter av att i förhand informera partierna noga om organisationen för besöket medverkat till att genomförandet gått smidigare än förväntat. Genom att rektorn och personalen kan vara tydliga med vad som gäller, upplever de sig ha initiativet och partierna känner sig väl bemötta. Särskilt på skolor där det fanns indikationer på att störningar kunde uppstå, beskriver intervjuade rektorer att en framförhållning med en tydlig organisation motverkade störningar. Ett exempel är en rektor, som genom att tydligt visa på programmet för debattdagen, beskriver att man där-

2012-03-09
14 (24)

med klargjorde att skolan hade initiativet. Detta beskrevs ha medverkat till att genomförandet blev lugnare än befarat.

Intervjuerna visar att skolval genomförs både av skolor som haft politikerbesök som av skolor som avstått. Det finns i intervjuerna utsagor som visar att skolor avstår från skolval för att inte behöva ta hand om resultat där värdegrundskritiska partier befaras få många elevröster. Motsatt finns exempel på att samhällskunskapslärare istället utifrån ett skolval där värdegrundskritiska åsikter fått många elevröster, kunnat bearbeta och fördjupa elevernas medvetenhet om de demokratiska värdena.

Ett argument för att avstå härrör från utsagor att en del av gymnasieeleverna är röstberättigade och i så fall skulle få rösta två gånger. På frågan om stödmaterialet även varit till vägledning vid genomförandet av skolval var de intervjuade rektorerna mer osäkra, eftersom ansvaret i hög grad överlåtits till samhällskunskapslärarna. Detta tydliggör den tudelning av ansvar som intervjuerna indikerar; rektorerna beslutar om politiska organisationer ska få tillträde till skolan och vilka premisser som därvid ska gälla, samhällskunskapslärarna organiserar informationen.

Samhällskunskapslärare har viktig roll

Intervjuerna med rektorerna visar att samhällskunskapslärarna har en viktig roll vid mottagande och organisering av politisk information i skolan. Utbildningen i samhällskunskap ska enligt den då gällande kursplanen förmedla demokratiska värden och stimulera till delaktighet i den demokratiska processen.¹² Detta tycks vara ett framträdande motiv för att rektorerna tilldelar samhällskunskapslärarna det operationella ansvaret för att organisera besök och genomföra skolval. Samhällskunskapslärarna tycks därtill få ansvar att hantera och balansera de frågor som uppstår i kölvattnet på till exempel en bokbordsutställning, en debatt eller ett skolval.

Utsagorna visar att rektorer har olika kunskap om hur stödmaterialet använts av samhällskunskapslärarna. Vissa intervjuade rektorer kan redogöra för hur samhällskunskapslärarna har agerat, medan andra inte har haft kunskap om det praktiska genomförandet. En rektor beskriver självkritiskt att han överlämnat alltför mycket till lärarna och är osäker på hur stödmaterialet har använts i praktiken: *”Jag borde kolla upp hur det använts fortlöpande. Det har jag överlämnat till lärarna.”*

Stödmaterialets fortlöpande användning

Stödmaterialets syfte är att ge vägledning rörande skolors kontakter med politiska partier oberoende om det är valår eller inte. I förordet beskrivs därför vikten av att

---

¹² Skolverket (2008) *Grundskolan. Kursplaner och betygskriterier 2000*. Reviderad version, s.87. Även i de nya läroplanerna är begreppet demokrati centralt i undervisningen i samhällskunskap. I grundskolans läroplan uttrycks att undervisningen ”ska bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle.” Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidsbemanningen 2011*. Stockholm. I läroplanen för gymnasieskolan uttrycks i kursplanen för samhällskunskap att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla kunskaper om demokrati, maktfördelning och påverkansmöjligheter. Skolverket (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm

uppmärksamma politiska frågor även mellan valåren. Den öppna skolan är ett sätt att gestalta ett demokratiskt förhållningssätt. Stödmaterialet betonar därför vikten av att skolan kontinuerligt stärker och levandegör skolans värdegrund.

Användning koncentreras till valperioder

Medan de intervjuade rektorerna beskriver att de använt stödmaterialet inför valet 2010, är beskrivningen av materialet som ett kontinuerligt stöd även mellan valåren mindre uppmärksammat. Det finns exempel på att rektorer trots att Skolverkets stödmaterial endast var avsett som förberedelse inför valet 2010. Vissa utsagor ger dessutom intryck av att rektorer inte upplever något intresse från politiska partier att komma till skolan mellan valperioderna och därför inte använt stödmaterialet.

"Har inget behov sen valet", uttrycker en rektor. Andra utsagor visar att rektorer aktivt beslutat stänga ute politisk information mellan valen med motivet att frågan bara är aktuell när det är valår. Motiv för rektorer att utestänga organisationer har varit att hänvisa till skolan inte är allmän plats: *"Att ta kontakt med elever under skoltid för att värva medlemmar är inget vi tillåter. De måste prata med mig först. Jag har rätt att säga att de inte får vara här."* Dock finns beskrivningar som visar på att stödmaterialet ses som användbart även mellan valen: *"Återigen, det är ju ett neutralt material inte bara inför valet. Det kan man använda fortsättningsvis år för år. Det är inte inaktuellt bara för att det inte är val."* Ett exempel på öppenhet är den rektor som beskriver att alla som önskar får komma under premissen att de har bokbord i skolans cafeteria.

Dilemman

De intervjuade rektorerna har även fått möjlighet att yttra sig över om de ser behov av förtydliganden i Skolverkets stödmaterial. Därvid framkommer ett antal dilemman som redogörs för i det följande.

Stödmaterialets tillgänglighet

I intervjuerna uttrycks att stödmaterialet kom sent. Informationsmaterialet och den inspelade presskonferensen låg tillgänglig på Skolverkets webbplats den 15 april, medan stödmaterialet i tryckt form var rektorerna tillhanda först i mitten av maj. En utsaga beskriver tiden innan stödmaterialet kom som frustrerande, då rektorns egen osäkerhet innebar att lärares och elevers personliga åsikter fick genomslag för det ställningstagande skolan var på väg att ta.

Av utsagor framgår att det finns rektorer som har nyttillträdda kollegor som inte känner till stödmaterialet. Därvid påtalas att Skolverket borde påminna om stödmaterialet och göra det mer lättillgängligt, eftersom rektorer beskriver att det är svårt att hitta på Skolverkets webbplats.

Gränsen för kränkning

En återkommande fråga i intervjuerna är var gränsen går för kränkning. Därvid uttrycker rektorerna behov av ytterligare stöd i sin avvägning mellan att tillåta åsikter att uttryckas och den upplevelse av kränkning dessa kan medföra, det vill säga förhållandet mellan yttrandefrihet och skyddet för att den enskilda individen inte kränks. En rektor målar upp följande scenario:

2012-03-09
16 (24)

”Politiska partier som betsar mot rådande svensk lag: ytterlighetspartier på vänster och högerkanten med rent rasistiska budskap som trummar fram sitt budskap då har man inget i en politisk debatt att göra. Rasistiska åsikter som betsar mot folkegrupp där får man dra en gräns. Då är dörren där borta. Om du ställer dig här och gör Hitlerhälsningen då har man inget i skolan att göra. Då får man gå ut härifrån.”

Rektorerna uttrycker ett behov av konkreta exempel så det blir tydligt var gränsen går. De intervjuade rektorernas osäkerhet gäller inte bara politiska partier. Rektors utsagor uttrycker även en osäkerhet om samma regler som för politiska partier gäller även andra opinionsbildande organisationer.

Mottagande av andra opinionsbildande organisationer

Skolan är en attraktiv arena för många intressenter. Även om stödmaterialet är inriktat på att ge vägledning rörande skolors kontakter med politiska partier, ställdes frågor om hur rektorerna uppfattat stödmaterialet som stöd i kontakter med andra organisationer än politiska. Detta gjordes eftersom regeringsuppdraget omfattar utformning av stöd för ”bedömning om tillåtligheten av opinionsbildande verksamhet i skolan.” En rektor konstaterar: *”Det är ju väldigt, väldigt många som vill in i skolan. Det är ju den bästa arenan i världen för där finns ju alla.”* Intervjuerna visar att det finns rektorer som utifrån stödmaterialet intagit ståndpunkten att alla ska behandlas lika, oavsett organisation. Andra rektorer beskriver skiftande förhållningssätt till önskemål från ideella, fackliga, religiösa och andra organisationer att informera på skolan.

Utsagor visar att det finns olika rutiner för hur andra opinionsbildande organisationer tas emot. Underlaget för beslut kan vara budskapet. Till exempel har Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen fått ha information på en skola, då rektor bedömt att detta tillför eleverna något positivt. Andra ideella organisationer, till exempel veganorganisationer, har fått avslag då rektorn bedömt att budskapet är kontroversiellt. Ett annat framfört skäl är om informationen bryter den vardagliga rutinen och upptar tid från lärare och annan personal. En rektor beskriver att de sade nej när LO ville disponera en hel dag med eleverna. Istället hänvisade rektorn till att de kunde sätta upp bokbord, vilket accepterades.

Intervjuerna visar på behov av vägledning när olika slags opinionsbildande organisationer hör av sig. En rektor uttrycker sina funderingar så här: *”Kan religionsområdet sägas vara en annan opinionsbildande verksamhet? Jag funderar på om man inte ska fundera på samma sätt. Det nämns inte här, men det är ju samma dilemma.”* En annan rektor reflekterar kring olika förhållningssätt såsom behov av motpart och gränssättning, då organisationer som uppfattas som extrema vill informera i skolan.

Opinionsbildning i skolan via sociala medier

Via sociala medier som hemsidor, bloggar och Facebook kan opinionsbildande organisationer nå eleverna med sina budskap även under skoltid. Utsagor visar på att detta är ett allt större problem på skolorna. Intervjuerna visar på olika förhållningssätt. Vissa utsagor hävdar att detta ligger utanför skolans uppdrag att hantera medan andra påpekar svårigheterna med att stänga ute sociala medier. En ökande grad av genomslag för opinionsbildning via social media gör att intervjuade rekto-

rer efterlyser stöd för att kunna hantera den externa påverkan som når eleverna på olika sätt. Särskilt gäller det när man upplever att budskapen kan närma sig gränsen för kränkning.

Sammanfattning och slutsatser

Rektorer har fått stöd

Intervjuerna visar att Skolverkets stödmaterial ”Politisk information i skolan” varit till stöd för rektorer vid deras ställningstagande till politisk information i skolan. Stödmaterialiet har i stort sett motsvarat de intervjuade rektorernas behov av stöd för lagtolkning och praktisk vägledning. Dess struktur har gjort den tillgänglig och underlättat förståelsen av innehållet.

Intervjuerna bekräftar att det våren 2010 fanns en osäkerhet hos rektorer hur politiska partier skulle tas emot i skolan. Denna osäkerhet kan ha ökat i och med den mediala uppmärksamheten i de fall när Sverigedemokraterna hindrades av rektorer från att informera på skolan. Att det därtill kunde finnas olika uppfattningar bland politiker, lärare och elever i hur rektor skulle besluta, kunde bidra till rektorers osäkerhet och behov av kunskap och vägledning för sitt beslut. I intervjuerna framkommer att Skolverkets stödmaterial kom sent i förhållande till det behov som fanns hos rektorer. Även om de intervjuade rektorerna i vissa fall kunnat luta sig mot en enhällig uppfattning hos politiker, kollegor och lärare, är det inte säkert att denna är i överensstämmelse med lagar och förordningar. Men även om det riktade utskicket av stödmaterialiet kom sent bidrog det till att ge rektorerna stöd och öka deras säkerhet vid beslutsfattande.

Svårt att hantera lagen om yttrandefrihet

Intervjuerna ger indikationer på att rektorer kan ha problem med att hantera skollagens betoning av värdegrunden i relation till stödmaterialiets information att skolan inte får utestänga ett parti ens om dess budskap strider mot skolans demokratiska värdegrund. Genom att vikten av värdegrundsarbete betonas såväl i skollag och läroplaner som i Skolverkets information till rektorer och lärare, är värdegrunden för rektorer en självklar utgångspunkt för att bedöma händelser och fatta beslut. Situationen att rektor befarar att politiska budskap och åsikter från vissa opinionsbildande organisationer kan bli kränkande för elever har gjort att vissa av de intervjuade rektorerna uttrycker att de har svårt att acceptera yttrandefriheten som överordnad skollagens och läroplanernas hävdande av värdegrunden. Detta kan få till följd att rektor väljer att stänga skolan för all politisk information eller inte ger partierna likvärdiga informationsförhållanden.

Utsagor om värdegrunden som prioriterad vid överväganden bör ses i ljuset av att Skolverket i tidigare information bedömt att skolan i vissa undervisningssituationer kunde utestänga partier vars politiska budskap stred mot värdegrunden.¹³ Skolver-

---

¹³ Skolverket (2003) *Politik i skolan. Regeringsuppdrag angående skolans kontakter med politiska organisationer m.m.* Dnr 01-2002:2939

2012-03-09
18 (24)

kets information i det nuvarande stödmaterialet kan således innebära en ny och ovan situation för rektorerna i deras beslutsfattande.

Samhällskunskapslärarna har en nyckelroll

Utsagor visar att rektor kan vara beroende av lärarna i samhällskunskap, både för beslut om att eventuellt ta emot politiska partier och andra organisationer och för att organisera genomförandet. Enkelt uttryckt står rektor för det principiella ställningstagandet och samhällskunskapslärarna för det praktiska genomförandet. Dock finns variationer i detta mönster, från en tudelning i ansvar som innebär att rektor har ringa kunskap om hur mottagandet genomförs och fungerar i praktiken till att rektor varit involverad även i det praktiska genomförandet.

Samhällskunskapslärarna tycks jämte rektorn ha en nyckelroll vid både beslut och vid organisationen av informationen från politiska partier. Av utsagorna framgår att intervjuade rektorer till och med lägger ansvaret för att bedöma om och hur genomförandet ska ske på lärarna i samhällskunskap. Därmed kan det inträffa att dessa lärare i praktiken fattar beslut som ligger på rektor. När rektor förlitar sig på samhällskunskapslärarnas bedömning för beslut om att öppna skolan för politiska partier, kan stödmaterialets information komma i andra hand.

Skolan en attraktiv arena för opinionsbildning

I intervjuerna finns uttalanden som pekar på den attraktiva målgrupp skolans elever utgör och på svårigheten att hantera alla önskemål om att informera i skolan. En genomgående problematik som framförs i intervjuerna är att kunna öppna skolan för politiska, ideella, religiösa och fackliga och andra organisationer utan att det påverkar den schemalagda undervisningen och andra delar av skolverksamheten.

Även om opinionsbildande organisationer inte fysiskt har tillträde till skolan, får eleverna ta del av deras budskap via sociala medier. Det innebär att eleverna under skoltid möter en mängd åsikter och tolkningar av samhället. Om inte skolan har ett öppet och diskuterande förhållningssätt till att ta emot opinionsbildande organisationer i skolan, finns en risk att eleverna lämnas ensamma med de budskap som når dem via de sociala medierna.

Behov av klargöranden i stödmaterialet

Studien visar behov av ökad tydlighet kring ...

- att även om skolan bjuder in politiska partier objektivt, det vill säga de som är representerade i riksdagen eller kommunens fullmäktige, så måste skolan släppa in andra partier som vill komma till skolan under liknande förutsättningar. Detta gäller såväl under valperioden som mellan valåren.
- hanteringen av grundlagens krav på yttrandefrihet i relation till rektors ansvar att skydda eleverna mot kränkande behandling.
- regleringar som rör även andra opinionsbildande organisationers information på skolan.

- hur nya författningar förändrar förutsättningar i frågor som stödmaterialet behandlar, bland annat hur ändringar i regeringsformen innebär förändrade förutsättningar för fristående skolors mottagande av politiska partier.

Referenser

Skolverket (2003) *Politik i skolan. Regeringsuppdrag angående skolans kontakter med politiska organisationer m.m.* Dnr 01-2002:2939

Skolverket (2010). *Politisk information i skolan.* Stockholm.

Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94,* 2006. Stockholm.

Skolverket (2006). *Läroplan för frivilliga skolformerna Lpf 94,* 2006 Stockholm.

Skolverket (2008) *Grundskolan. Kursplaner och betygsriterier 2000.* Reviderad version.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.* Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011.* Stockholm

Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Politiska partier i skolan. Vad gäller?* Stockholm.

Sveriges Kommuner och Landsting (2010). *Politiska partier i skolan. Vad gäller?* Stockholm. Reviderad version.

2012-03-09
20 (24)

Bilaga 1 Pressmeddelande 2010-04-15

Släpp in politiska partier i skolan

Det är inte förenligt med lagstiftningen att ta emot vissa partier och samtidigt neka andra partier att föra fram sina budskap i skolan. Det är dock juridiskt möjligt att utestänga alla politiska partier eftersom skolan inte är en allmän plats. Men den lösningen är mindre lyckad utifrån skolans demokratiuppdrag. Det är en av Skolverkets slutsatser i det stödmaterial om opinionsbildning i skolan som presenteras idag.

Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att ta fram ett informationsmaterial som ska kunna hjälpa skolorna att hantera frågor som rör politiska partier. Det är svåra frågor och behovet av stöd och vägledning är stort. Skolverket har gått igenom aktuell lagstiftning och de beslut som fattats i olika rättsliga instanser. Avgörande är att de grundlagsskyddade rättigheterna, som yttrandefrihet och tryckfrihet står över skollagen och annan lagstiftning som är aktuell i skolans värld.

Skolan måste behandla alla lika

Om skolan beslutar att partier ska få tillträde till skolan för att sprida ett politiskt budskap så måste det gälla alla partier. Skolledningen måste följa den övergripande objektivitetsprincipen i regeringsformen.

Inbjudan får begränsas

Skolan kan begränsa inbjudan till riksdagspartier eller partier i fullmäktige om man även låter andra partier komma till skolan om de så önskar. Det är viktigt att de partier som erbjuds möjlighet att komma till skolan vid ett senare tillfälle får likvärdiga förutsättningar som de inbjudna partierna.

Ett parti får inte utestängas på grund av sitt budskap

Ett avslag på en ansökan från ett politiskt parti att komma till skolan för att sprida sitt budskap eller sprida flygblad vid ett bokbord får inte grundas på innehållet i budskapet eller skrifter, inte ens om partiets åsikter eller budskap strider mot skolans värdegrund.

Ordningsskäl kan motivera begränsning

Av allmänna ordningsskäl kan det vara motiverat att dela upp tillfällena och begränsa den tid de politiska partierna får vara i skolan. Under särskilda förhållanden kan allmänna ordningsskäl motivera att partier nekas tillträde till en skola. För detta krävs dock att de negativa konsekvenserna är klart påvisbara. Ordningsskäl får inte användas som svepskäl för att utesluta ett parti på grundval av de åsikter som partiet förväntas föra fram.

Skolan är ingen allmän plats

Yttrandefriheten innebär inte någon rätt att få tillträde till en skola för att där sprida ett budskap. En rektor kan besluta att politiska partier inte ska få vistas på skolan. Detsamma gäller rätten att sprida en tryckt skrift. Att utestänga alla politiska partier är förenligt med grundlagen men tveksamt utifrån skolans demokratiuppdrag. Därför förespråkar Skolverket en så öppen inställning som möjligt till de politiska partierna.

Viktigt med beredskap

Det är viktigt att skolorna arbetar aktivt och medvetet med politiska partiers medverkan i skolan. Det handlar om att planera i flera steg. Hur förbereder sig skolan inför partiernas besök? Hur hanterar skolan situationen när partiernas företrädare är på plats i skolan, och hur hanterar skolan de situationer och stämningar som kan uppstå efter att partier varit på besök? Det kan vara bra att göra en riskbedömning och att samarbeta med polisen. Skolverkets förhoppning är att stödmaterialet "politisk information i skolan" ska ge vägledning i dessa viktiga frågor.

För frågor kontakta

Peter Östlund, projektledare, 08-5273 3586 eller 0733-773586

Ulrika Lindmark, jurist, 08-5273 3153 eller 0733-773153

2012-03-09
22 (24)

Bilaga 2 - Skolverkets missiv 2011-04-15

Skolverket

MISSIV

Till
Rektorer i grundskolans högre årskurser
och i gymnasieskolor

Maj 2010
Dnr 2010:196

Uppmuntra politiska partier att komma till skolan!

Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att ta fram ett informationsmaterial som ska kunna hjälpa skolor att hantera frågor som rör mottagandet av politiska partier i skolan. Det är svåra frågor och behovet av stöd och vägledning är stort.

Skolverket har gått igenom aktuell lagstiftning och de beslut som fattas i olika rättsliga instanser. Avgörande är att de grundlagsskyddade rättigheterna, som yttrande- och tryckfrihet, står över skollagen och annan lagstiftning som är aktuell i skolans värld.

Skolan bör uppmuntra att politiska partier kommer till skolan och bör ta tillvara de möjligheter som denna samverkan med politiska partier kan medföra.

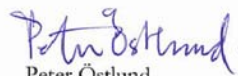
Resultatet av Skolverkets arbete föreligger nu i form av stödmaterialet *Politisk information i skolan* och vi har glädjen att distribuera tre exemplar till er. Om ni vill beställa fler exemplar går det bra att göra det via Skolverkets hemsida www.skolverket.se under rubriken publikationer eller via Fritzes förlag 08-690 95 76, beställningsnummer 10:1170.

Med vänliga hälsningar

Katarina Håkansson

Enhetschef, Kvalitetsutvecklingsenheten

Peter Östlund

Undervisningsråd

Bilaga 3 - Skolverkets stödmaterial ”Politisk information i skolan”

Länkadress: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2377>

2012-03-09
24 (24)

Bilaga 4 - Intervjuguide

- 1. Använde ni stödmaterialet i skolan inför valet 2010?**
  - Om ja, varför då?
  - Om nej, varför då?
- 2. Vilka andra har personer, som du känner till, har läst stödmaterialet?**
- 3. Gav materialet dig hjälp att tolka spelreglerna, dvs vad lagarna och förordningar säger?**
  - Om ja, hur då - kan du beskriva det?
  - Om nej, varför inte?
- 4. Finns det frågor om gällande lagar och förordningar som kvarstår?**
  - Om ja, vad gäller de?
- 5. Gav materialet praktisk vägledning?**
  - Om ja, för vilka och vad gällde det?
  - Om nej, vad saknade du/ni för typ av vägledning?
- 6. Hur hanterade ni de politiska partierna inför valet 2010?**
- 7. Hade ni skolval för eleverna 2010?**
  - Om ja, hade ni hjälp av stödmaterialet? På vilket sätt?
- 8. Finns egna skriftliga riktlinjer för mottagande av politiska partier?**
  - Vem har i så fall utformat dem?
- 9. Används stödmaterialet fortlöpande som en resurs vid kontakter med opinionsbildande verksamheter (politiska partier eller andra organisationer) i undervisningen eller i andra sammanhang?**
  - Om ja, vilka och då i vilket sammanhang?
  - Om nej, varför då?
- 10. Ger stödmaterialet hjälp i dessa sammanhang att tolka spelreglerna, dvs vad lagarna och förordningar säger?**
  - Om ja, för vilka och vad gällde det?
  - Om nej, varför inte?
- 11. Saknas i dessa sammanhang någon hjälp att tolka lagar och förordningar?**
  - Om ja, ger materialet praktisk vägledning i dessa sammanhang?
    - Om ja, vad gäller det?
    - Om nej, vad saknar du/ni för typ av vägledning?
- 12. Finns egna skriftliga riktlinjer för mottagande av olika opinionsbildande organisationer fortlöpande på skolan eller i undervisningen?**
  - Om ja, vem har i så fall utformat dem?
- 13. Finns situationer i skolans kontakter med opinionsbildande verksamhet där du upplever att stödmaterialet inte ger tillräckligt stöd?**
  - Om ja, vilka?
- 14. Har du ytterligare reflektioner du vill göra kring materialet och användningen av det?**